

KAARI

UTRIO

VARINIS
PAUKŠ-
TIS

KAARI
UTRIO
VARINIS
PAUKŠ-
TIS

ROMANAS

Iš suomių kalbos vertė

Aida Krilavičienė

VILNIUS 2011

1 SKYRIUS

1020-ieji

– Išėik mažas iš negerosios, gemale, iš gilaus liūno!

Anyta šnypštė užkalbėjimą. Balsas buvo bejausmis, veidas abejingas. Riebiai aviai ėriuojantis ji burdavo karščiau, nei mažakraujei marčiai skausmingai stumiant į pasaulį gyvą kūdikį.

– Tu netinkama gimdyti – liesa ir smulkių kaulų. Mirk. Moteris iš Hemės negali būti Arantilos šeimininkė. Gausime gesnę.

Žydros marčios akys, apsiblaususios iš skausmo, maldaujamai žvelgė į Merikirją. Varstoma sopulių gimdyvė ištiesė ranką, siekė prisilietimo, atjautos. Anyta gūžtelėjo pečiais. Gailestis Arantilos įpėdinio pagimdyti nepadės.

Merikirja atsistojo, išėjo iš saunos į šviesų kiemą.

– Nieko iš to nebus. Nuo pradžių tai žinojau. Visi priešai neša nelaimes.

Prie didelės trobos stovėjo aukštas vyras – šviesiaplaukis, įkritusiais skruostais, persikreipęs į dešinę: luošys, bet vis tiek stiprus, silpnos sveikatos, bet karys. Arantilos Valitu žvelgė į broliene su ta pačia alsia neviltim, kaip žvelgė pastaruosius dvidešimt metų.

– Broliene, Suvivilja neturi jokios kliaudos. Ji buvo gera marti, nuolanki ir paslaugi. Atnešė santaiką tada, kai kraujo kerštas

grasė sunaikinti visą mūsų giminę. Ji veikia pastojo nuo tavo sūnaus Ario. Ko dar nori iš jaunos moters?

– Sūnaus, – tvirtai atrėžė senoji Arantilos šeimininkė. – Vajajos lepūnėlė to padaryti nesugeba. Miršta – ir tegul.

Padaras juodu apsiaustu, liesomis it voro galūnėmis, mitriai sliuogtelėjo tarp Merikirjos ir Valitu. Jis iškėlė rankas į akinaimai šviesų dangų.

– *In nomine Domini!* Šiems namams reikia Baltojo Kristaus pagalbos. Meldžiuosi už gimdyvę Šventajai Mergelei Marijai, Viešpaties gimdytojai.

– Gal rimbo nori, verge? – suniurzgė Merikirja.

Valitu žengė žingsnį.

– Leisk kunigui pamėginti, broliene. Tavo užkalbėjimai vargšei nepadėjo. Šitas vergų kunigas turi deivę, kurią Suviviljos kančia tikrai sugraudins. Ir pats pamėginčiau, bet nežinau burto, kuriuo Alacho ir Mahometo prašoma padėti gimdyvei.

– Tavo dievų pagalbos prašyčiau paskiausiai, – purkštelėjo Merikirja. – Tik pažiūrėk, ką tau pačiam jie padarė, dieveri.

– Tai padarė chano Muizedino vyrai Derbente, būtų dar labiau sužaloję, jeigu nebūčiau pabėgęs, – išdidžiai atšovė Valitu. – Dar sunkiau galėjo nubausti, nes pamačiau mylimiausios chano žmonos koją, kai neapžiūriai lipo į dengtus neštuvus. Alachas ir jo pranašas dėl mano luošumo kalti tik tiek, kad slepia moterį nuo visų.

Vergų kunigas persižegnojo, kaip visada, kai Valitu prabildavo apie Alachą.

– Tik ne pagonių, – aimanavo kunigas, – tik ne pagonių, kurie žiaurūs, bet nekalti dėl to, kad pagonys! Klaidatikis nelabosiaus tarnas! Saracėnas!

Valitu patiko erzinti krikščionių kunigą. Jis vėl būtų leidęsis į

prisiminimus apie šlovingus laikus, kai tarnavo Derbento chano asmens sargyboje prie Kaspijos jūros, bet iš saunos pasigirdo tyli dejonė.

– Paskubėk, verge. Greitai užkalbėk, kad marti nenumirtų.

Suivilja plūkavo ant bangų. Skausmai vėl atsitraukė, buvo vėsu, bet nešalta. Suivilja, nusikamavusi, miegūsta, tyliai gulėjo prietemoj.

Kažkas sušmėžavo prieš akis, šešėlis virto veidu. Veidas buvo Arantilos Vergų kunigo. Jis mylėjo Suivilją taip, kaip niekas šiuose svetimuose namuose nemylėjo.

– *Ave Maria, mater Dei, ora pro nobis peccatoribus.* Sveika, Marija, Dievo Motina, melsk už mus nusidėjėlius.

Suivilja nesuprato kunigo žodžių. Tie žodžiai teikė saugumo, ramino. Šiek tiek priminė Suiviljai tėvo kalbėjimą, kai jis kiauras dienas kartodavo Hemės įstatymą: „Dabar ūkio galvijai ganosi kaimyno pievoje. Jeigu galvijai tyčia paleisti į pievą, atlygis už tai tegul bus viena telyčia. Jeigu tai nutiko iš netyčių, ir galvijas pats nuklydo, tegul kaimynas lygiai tiek pat dienų gano savo galvijus ūkio pievoje.“

Šitaip būdavo išdėstomi puodų vagysčių, žmogžudysčių ir pabėgusių arklių, įpėdinystės teisių, lydymų ir vergų vaikų nuosavybės straipsniai. Mažoji Suivilja sėdėdavo troboje ant kailiais užkloto suolo ir linguodavo Nousijo Įstatymo žinovo kalbos ritmu. Mergaitė atmintinai išmoko dešimtis Įstatymo straipsnių, ničnieko nesuprasdama.

– Geriau bus, jei kuo daugiau žmonių mokės Įstatymą atmintinai. Tada Įstatymas neužsimirš. Nevalia, kad jis išnyktų. Be Įstatymo žmonės virsta žvėrimis, gyvena be darbo ir be tvarkos.

Taip sakydavo Nousijas Įstatymo žinovas iš Vanajos, Suviviljos tėvas, kurį gerbė visi Hemės vyrai – nuo vienos druskingos jūros ligi kitos. Net kita gentis klausdavo jį patarimo, kai išdumamas leisdavo.

Tėvas nesakė, kad Įstatymas saugo ir Vanajos sodybos garbę, bet Suvivilja tai suprato. Sodybos garbę užtikrino ne turtas, bet jos senumas ir paprotinės teisės pažinimas.

Hemėje, Vanajos didžiojoje sodyboje, mažoji Suvivilja augo kaip kokia Svitjodo konungo duktė. Ji turėjo dvi seseris – Mielivilją ir Viljaku, bet abi jos mirė nuo karštinės ir gerklės skausmo. Suvivilja patyliukais tuo džiaugėsi. Ji nenorėjo su niekuo dalytis tėvo, brolio ir sodybos darbininkų dėmesio. Varinės sagtys ir perlų vėriniai priklausė vien jai. Jai priklausė mėlynas apsiaustas ir prijuostė, kaišyta variu, jai priklausė saldus midus ir minkštutėliai kaip samanos juodi kailiai, kuriuos brolis atgabeno iš Hemės girių. Viskas buvo Suviviljos, viskas, nes ji – auksaplaukė, ji – sodybos pažiba.

Kol kraujo kerštas – jau užmarštin nugrimzdęs protėvių įpareigojimas – sukrėtė pasiturimą gyvenimą.

Talpijas, vyriausiasis sūnus, kuris privalėjo iš tėvo mokytis Įstatymo, iš žygio į girias anapus Hauho grįžo vienas. Talpijas grįžo tiktai vergų lydimas. Palaidojęs brolių ant bevardžio ežero kranto, sykiu ir kalaviją su sidabro rankena bei medžioklės ietį.

– Ten laisva žemė medžioti ir spęsti kilpas. Traukiasi tas, kuris vėliau ateina. Medžioklės tyrų užtektinai visiems.

– Kas jums sukliudė?

– Sužeistas briedis išbėgo priešais. Toivijas jį nudėjo, nes daugiau žmonių nesimatė. Paskui pasirodė Arantilos vyrai. Buvom juos sutikę prieš porą dienų, bet tąkart nesivaidijom. Jie užmu-

KAARI UTRIO (Kari Utrio; g. 1942 m.) – suomių rašytoja, istorikė, filosofė, romanų ir mokslinių studijų autorė. Lietuvių kalba 1998 m. išleista jos knyga „Ievos dukterys“ pristatė K. Utrio kaip mokslininkę, aistringai ir argumentuotai dėstančią savo teiginius. Istoriniai rašytojos romanai pirmąją geriausiai perkamų Suomijos knygų sąrašuose, jie verčiami į daugelį Europos kalbų.

– Tebūnie tavo dukra Terhen – ūkana. Tesaugo rūkais savo giminę nuo pavydžių akių ir piktos valios. Paduokite kūdikį motinai.

„Varinis paukštis“ – įtraukianti, spalvinga ir nepamirštama kelionė per rūsčią vienuoliktojo amžiaus Europą. Mažoji Terhen gimė ne pačiais geriausiais laikais: nors ji nepaprasta, moka sukelti vėją ir miglą, nors ji ir iš turtingos giminės, tačiau tėvai ją be didelio sielvarto atiduoda auginti giminaičiams. Ten ji sutinka Talpiją Žynį, žmogų, kuris pirmasis jai papasakoja apie užkalbėjimus ir aukojimus, apie oro ir žemės jėgas. Niūrūs laikai, karai ir suirutės, tuo metu siaubiančios kraštą, atplėšia Terhen nuo globėjų ir įmeta į kunkuliuojantį įvykių sūkurį.

Mirus tėvui, Terhen iškeliauja – per Gotlandą į Kijevą, po to Konstantinopolį, vėliau ji pasiekia Vengriją ir Prancūzijos karaliaus dvarą... Istoriniai įvykiai, karai ir gaisrai, sutikti žmonės ir naujos patirtys, burtai ir tikėjimai kuria įtikinantį anks-tyvųjų viduramžių Europos paveikslą. Europos žemėlapis – lyg kilimas, patiestas po Terhen kojomis, nepaliaujamai žengiančiomis tolyn – iki Anglijos, kur herojės gyvenimas pasisuka stulbinančia vaga. Viduramžių brutalumas ir paslaptینگumas, prietarai, magija, karo troškimas ir meilės istorija susipina romane į vieną įvykių ir minčių kamuolį, įtraukiantį skaitytoją tarsi verpetas.

ISBN 978-9986-16-872-0

www.tytoalba.lt